

Řekni, jak se šveliká

LENKA KAPSOVÁ
překladatelka

ZTRACENÍ V JAZYCE

Málokomu se podaří vymyslet slovo, které rychle pronikne do běžného užívání a o pár dekád později je oficiálně zahrnuto do největšího slovníku. V roce 1954 se to podařilo spisovatelce Sylvii Wrightové se slovem *mondegreen*. V časopise Harper's Bazaar se svěřila, jak ji v dětství uchvacovala balada, kterou jí předčítala maminka. Hrdina Earl o'Moray je zabit a sloka končí „and laid him on the green“ (položili ho na trávnik). Ona však rozuměla *and Lady Mondegreen* a celá léta si romanticky představovala, že hrdina zemřel spolu se svou milou toho jména.

U nás nejznámější mondegreen alias přeslech je asi *Hrdý Budžes*. Zapátrala jsem mezi přáteli, jaké přeslechy se přihodily jim, a sešla se úžasná sbírka. Frekvencí jednoznačně vede *půrko* (*a to půrko za tolar*), oblíbený je i čpící podkoní ze Zelených plání. Zajímavou pestrost poskytuje Jožin z bažin. I já jsem si myslela, že *Zbážin* je Jožinovo příjmení, ale nejinspirativnějším se ukázal verš „kouše, saje, rdousí“. Kamarádka T. P. si představovala, že jakási Koušesa rdousí Jožina a Zbažina (*Koušesa je rdousí*). E. M. zase vytvořila podivuhodný konstrukt *Kouše, sa je rdoucí* v domnění, že „sa“ je zdůrazňující částice, něco jako „ba“, přestože nechápala, co je to *být rdoucí*. Je fascinující, že jazyková imaginace je schopna přijmout vzorce mnohem spletitější, než je originál!

Písničky jsou vůbec pro přeslechy živnou půdou. Moje přítelkyně V. J. v písničce Petra Muka slyšela *Mám víc než krupiér –*

stíny za krkem...

”

Roztomilý příspěvek do této skupiny (špatně pochopená hranice slov) představuje výzva J. Š. „ukáž, jak seš veliká!“, kdy její muž nechápal, proč má jejich batole ukázat, *jak se šveliká* (šveliky, šveliky...). J. J. zase až v patnácti letech odhalil, co je to *osmoutečka* (sluníčko... letí hledat osmou tečku). Do třetice poetického – víte, jaká bytost je *kéšlavička*? Maminka O. B. o ní slyšela v dechovce: „Kéž, lavičko, kéž bys promluvila...“

Písničky jsou vůbec pro přeslechy živnou půdou. V. J. v písničce Petra Muka slyšela *Mám víc než krupiér – stíny za krkem...* (stíny Sacré-Coeur).

Zvláštní jazykovou komiku přinášejí přeslechy náboženské. Já sama se občas zamýšlím, co si naše děti odnášejí ze společně odříkávaných textů při katolické liturgii (asi málokterý rodič s dětmi probírá, jestli rozumějí každému slovu). Chápu to tak, že pro děti je hlavním prožitkem kolektivní recitování jakési „mantry“, která stmeluje společenství a dává sílu rituálu.

Právě fakt, že „tyto texty se nezpochybňují“, ovšem plodí množství úžasných přeslechů. Mojí dceři prý dlouho vrtalo v hlavě, proč se Bohu Otci říká *Isin* (ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého). Jiným zase nepřišlo divné, že Ježíš trpěl *pod polským pirátem* (pod Pontským Pilátem). Jistý mladík dlouho věřil, že *Mérty* je značka nějakého úžasného alkoholu, a to díky zbožné písni „Ó pane, otevři mé rty, ať má ústa zvěstují tvou chválu“. Jedna paní prý ve starší liturgii špatně rozuměla slovu *hoden* a pronášela: *Pane, nejsem hotel, abys vešel pod mou střechu*. Takové přeslechy už ale mohou mít fatální důsledky pro náš světonázor!